

לימוד והשוואה שני סיפורי הבריאה בספר בראשית

מאת נתן אברהם רענא - תשרי ה'תש"פ - מונטריאול

סיפור הראשון (בראשית א, א-ב, ג) :

בראשית פרק א

א בְּרֵאשִׁית, בְּרָא אֱלֹהִים, אֶת הַשָּׁמַיִם, וְאֶת הָאָרֶץ. ב וְהָאָרֶץ, הַיְתָה תְּהוֹ וְבֵהוּ, וְחֹשֶׁךְ, עַל-פְּנֵי תְהוֹם; וְרוּחַ אֱלֹהִים, מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם. ג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי אוֹר; וַיְהִי-אוֹר. ד וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת-הָאוֹר, כִּי-טוֹב; וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים, בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. ה וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם, וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה; וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם אֶחָד. {פ}

ו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי רִקִּיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וַיְהִי מַבְדִּיל, בֵּין מַיִם לְמַיִם. ז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים, אֶת-הַרְקִיעַ, וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרִקִּיעַ, וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרִקִּיעַ; וַיְהִי-כֵן. ח וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרִקִּיעַ, שָׁמַיִם; וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם שֵׁנִי. {פ}

ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יִקְוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל-מְקוֹם אֶחָד, וְתִרְאֶה, הַיַּבְשָׁה; וַיְהִי-כֵן. י וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבְשָׁה אָרֶץ, וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים; וַיִּרְא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. יא וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע, עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ, אֲשֶׁר זֶרְעוֹ-בוֹ עַל-הָאָרֶץ; וַיְהִי-כֵן. יב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע, לְמִינֵהוּ, וְעֵץ עֹשֶׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זֶרְעוֹ-בוֹ, לְמִינֵהוּ; וַיִּרְא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. יג וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם שְׁלִישִׁי. {פ}

יד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי מְאֹרֶת בְּרִקִּיעַ הַשָּׁמַיִם, לְהַבְדִּיל, בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה; וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים, וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם. טו וְהָיוּ לְמְאֹרֶת בְּרִקִּיעַ הַשָּׁמַיִם, לְהָאִיר עַל-הָאָרֶץ; וַיְהִי-כֵן. טז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים, אֶת-שְׁנֵי הַמְּאֹרֶת הַגְּדֹלִים: אֶת-הַמְּאֹר הַגָּדֹל, לְמַמְשֶׁלֶת הַיּוֹם, וְאֶת-הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה, וְאֵת הַכּוֹכָבִים. יז וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים, בְּרִקִּיעַ הַשָּׁמַיִם, לְהָאִיר, עַל-הָאָרֶץ. יח וּלְמֹשֶׁל, בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וּלְהַבְדִּיל, בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ; וַיִּרְא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. יט וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם רְבִיעִי. {פ}

כ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים--יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם, שִׂרְץ נֶפֶשׁ חַיָּה; וְעוֹף יַעֲוֹף עַל-הָאָרֶץ, עַל-פְּנֵי רִקִּיעַ הַשָּׁמַיִם. כא וַיַּבְרָא אֱלֹהִים, אֶת-הַתַּיִמָּנִים הַגְּדֹלִים; וְאֵת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר שִׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם, וְאֵת כָּל-עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ, וַיִּרְא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. כב וַיַּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים, לֵאמֹר: פְּרוּ וּרְבוּ, וּמְלֵאוּ אֶת-הַמַּיִם בַּיַּמִּים, וְהָעוֹף, יִרָב בָּאָרֶץ. כג וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם חַמִּישִׁי. {פ}

כד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ, בְּהֵמָה וְרִמָּשׁ וְחַיִּתוֹ-אָרֶץ, לְמִינָהּ; וַיְהִי-כֵן. כה וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-חַיֵּית הָאָרֶץ לְמִינָהּ, וְאֶת-הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ, וְאֵת כָּל-רִמָּשׁ הָאֲדָמָה, לְמִינָהּ; וַיִּרְא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. כו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ; וַיִּרְדּוּ בְדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם, וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָאָרֶץ, וּבְכָל-הַרְמֵשׁ, הַרְמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ. כז וַיַּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ: זָכָר וּנְקֵבָה, בָּרָא אֹתָם. כח וַיַּבְרָךְ אֹתָם, אֱלֹהִים, וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ, וּכְבַשְׁתֶּהּ; וַיִּרְדּוּ בְדִגְתַּי הַיָּם, וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם, וּבְכָל-חַיָּה, הַרְמֵשֶׁת עַל-הָאָרֶץ. כט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת-כָּל-עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ, וְאֶת-כָּל-הָעֵץ אֲשֶׁר-בוֹ פְּרִי-עֵץ, זֶרַע זֶרַע: לָכֶם יִהְיֶה, לְאֹכְלָהּ. ל וּלְכָל-חַיֵּית הָאָרֶץ וּלְכָל-עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל רֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר-בוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה, אֶת-כָּל-יֵרֶק עֵשֶׂב, לְאֹכְלָהּ; וַיְהִי-כֵן. לא וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה, וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד; וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם הַשְּׁשִׁי.

א ויכלו השמים והארץ, וכל-צבאם. ב ויכל אלהים ביום השביעי, מלאכתו אשר עשה; וישבת ביום השביעי, מכל-מלאכתו אשר עשה. ג ויברך אלהים את-יום השביעי, ויקדש אתו: כי בו שבת מכל-מלאכתו, אשר-ברא אלהים לעשות. {פ}

סיפור השני (בראשית ב, ד-ג, כד) :

ד אלה תולדות השמים והארץ, בהבראם: ביום, עשות יהוה אלהים--ארץ ושמים. ה וכל שיח השדה, טרם יהיה בארץ, וכל-עשב השדה, טרם יצמח: כי לא המטיר יהוה אלהים, על-הארץ, ואדם אין, לעבד את-האדמה. ו ואד, יעלה מן-הארץ, והשקה, את-כל-פני האדמה. ז וייצר יהוה אלהים את-האדם, עפר מן-האדמה, ויפח באפיו, נשמת חיים; ויהי האדם, לנפש חיה. ח וישע יהוה אלהים, גן-בעדן--מקדם; וישם שם, את-האדם אשר יצר. ט ויצמח יהוה אלהים, מן-האדמה, כל-עץ נחמד למראה, וטוב למאכל--ועץ החיים, בתוך הגן, ועץ, הדעת טוב ורע. י ונהר יצא מעדן, להשקות את-הגן; ומשם, יפרד, והיה, לארבעה ראשים. יא שם האחד, פישון--הוא הסבב, את כל-ארץ החוילה, אשר-שם, הדבב. יב וזהב הארץ ההוא, טוב; שם הבדלח, ואבן השהם. יג ושם-הנהר השני, גיחון--הוא הסובב, את כל-ארץ בוש. יד ושם הנהר השלישי חדקל, הוא ההלך קדמת אשור; והנהר הרביעי, הוא פרת. טו ויקח יהוה אלהים, את-האדם; וינחהו בגן-עדן, לעבדה ולשמרה. טז ויצו יהוה אלהים, על-האדם לאמר: מכל עץ-הגן, אכל תאכל. יז ומעץ, הדעת טוב ורע--לא תאכל, ממנו: כי, ביום אכלך ממנו--מות תמות. יח ויאמר יהוה אלהים, לא-טוב היות האדם לבדו; אעשה-לו עזר, כנגדו. יט וייצר יהוה אלהים מן-האדמה, כל-חית השדה ואת כל-עוף השמים, ויבא אל-האדם, לראות מה-יקרא-לו; וכל אשר יקרא-לו האדם נפש חיה, הוא שמו. כ ויקרא האדם שמות, לכל-הבהמה ולעוף השמים, ולכל, חית השדה; ולאדם, לא-מצא עזר כנגדו. כא ויפל יהוה אלהים תרדמה על-האדם, ויישן; ויקח, אחת מצלעתיו, ויסגר בשר, תחתנה. כב ויבן יהוה אלהים את-הצלע אשר-לקח מן-האדם, לאשה; ויבאה, אל-האדם. כג ויאמר, האדם, זאת הפעם עצם מעצמי, ובשר מבשרי; לזאת יקרא אשה, כי מאיש לקחה-זאת. כד על-כּוּן, יעזב-איש, את-אביו, ואת-אמו; ודבק באשתו, והיו לבשר אחד. כה ויהיו שניהם ערומים, האדם ואשתו; ולא, יתבששו.

א והנחש, היה ערום, מכל חית השדה, אשר עשה יהוה אלהים; ויאמר, אל-האשה, אף כי-אמר אלהים, לא תאכלו מכל עץ הגן. ב ותאמר האשה, אל-הנחש: מפרי עץ-הגן, נאכל. ג ומפרי העץ, אשר בתוך-הגן--אמר אלהים לא תאכלו ממנו, ולא תגעו בו: פן-תמתו. ד ויאמר הנחש, אל-האשה: לא-מות, תמתו. ה כי, ידע אלהים, כי ביום אכלכם ממנו, ונפקחו עיניכם; והייתם, כאלהים, ידעי, טוב ורע. ו ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה-הוא לעינים, ונחמד העץ להשפיל, ותקח מפריו, ותאכל; ותתן גם-לאישה עמה, ויאכל. ז ותפקחנה, עיני שניהם, וידעו, כי עירמם הם; ויתפרו עלה תאנה, ויעשו להם חגרת. ח וישמעו את-קול יהוה אלהים, מתהלך בגן--לרוח היום; ויתחבא האדם ואשתו, מפני יהוה אלהים, בתוך, עץ הגן. ט ויקרא יהוה אלהים, אל-האדם; ויאמר, י ויאמר, את-קלך שמעתי בגן; ואירא כי-עירם אנכי, ואחבא. יא ויאמר--מי הגיד לך, כי עירם אפה; המן-העץ, אשר צויתיו לבלתי אכל-ממנו--אכלת. יב ויאמר, האדם: האשה אשר נתתה עמדי, הוא נתנה-לי מן-

הָעֵץ וְאָכַל. יג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לְאִשָּׁה, מַה-זֹּאת עָשִׂית; וַתֹּאמֶר, הָאִשָּׁה, הִנָּחֵשׁ הַשִּׂיאֲנִי, וְאָכַל. יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶל-הִנָּחֵשׁ, כִּי עָשִׂיתָ זֹאת, אָרוּר אַתָּה מִכָּל-הַבְּהֵמָה, וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה; עַל-גַּחֲנֹךְ תֵּלֵךְ, וְעָפָר תֹּאכַל כָּל-יְמֵי חַיֶּיךָ. טו וַאֲיִבָּה אָשִׂית, בֵּינֶךָ וּבֵין הָאִשָּׁה, וּבֵין זֶרְעֶךָ, וּבֵין זֶרְעֶיהָ: הוּא יִשׁוּפֶךָ רֹאשׁ, וְאַתָּה תִּשׁוּפְנֶנּוּ עֲקֵב. {ס} טז אֶל-הָאִשָּׁה אָמַר, הֲרַבָּה אַרְבֵּה עֲצָבוֹנְךָ וְהֲרַבָּךְ--בְּעֵצָב, תֵּלְדֵי בָנִים; וְאֶל-אִישׁוֹ, תִּשְׁוֹקֶתְךָ, וְהוּא, יִמְשָׁל-בְּךָ. {סז} יז וּלְאָדָם אָמַר, כִּי-שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ, וַתֹּאכַל מִן-הָעֵץ, אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ--אָרוּרָה הָאֲדָמָה, בְּעֵבֹרְךָ, בְּעֵצָבוֹן תֹּאכְלֶנָּה, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יח וְקוֹץ וְדַרְדַּר, תִּצְמִיחַ לְךָ; וְאָכַלְתָּ, אֶת-עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה. יט בְּזַעַת אֲפִיךָ, תֹּאכַל לֶחֶם, עַד שׁוֹבֶךָ אֶל-הָאֲדָמָה, כִּי מִמֶּנָּה לָקַחְתָּ: כִּי-עָפָר אַתָּה, וְאֶל-עָפָר תָּשׁוּב. כ וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ, חַוָּה: כִּי הוּא הִיְתָה, אִם כָּל-חַי. כא וַיַּעַשׂ יְהוָה אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ, כְּתַנּוֹת עוֹר--וַיִּלְבָּשֵׁם. {פ}

כב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים, הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ, לְדַעַת, טוֹב וָרָע; וְעַתָּה פָּן-יִשְׁלַח יָדוֹ, וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים, וְאָכַל, וְחַי לְעֹלָם. כג וַיִּשְׁלַחְהוּ יְהוָה אֱלֹהִים, מַגֵּן-עֲדָן--לְעַבְדָּ, אֶת-הָאֲדָמָה, אֲשֶׁר לָקַח, מִשָּׂם. כד וַיִּגְרָשׁ, אֶת-הָאָדָם; וַיִּשְׁכַּן מִקְדָּם לְגַן-עֲדָן אֶת-הַכְּרָבִים, וְאֵת לֶהֱט הַחֲרֵב הַמִּתְהַפֵּכֶת, לְשֹׁמֵר, אֶת-דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים. {ס}

ניתן להבחין כי סדר הבריאה שונה בשני הסיפורים, כדלהלן :

סיפור השני	סיפור הראשון
ארץ ושמים	שמים וארץ
אדם (שהובא לגן עדן)	אור\חושך
גן בעדן	רקיע
ויצמח כל עץ (כולל עה"ח + עה"ד טו"ר)	יבשה\ימים
נהרות	דשא
חית השדה\עוף השמים	מאורות (שמש\ירח)
חיה (שנוצרה בגן עדן)	ישרצו המים\עוף יעופף
	נפש חיה למינה (בהמה-חיה-רמש)
	איש\אשה (נבראו ביחד)

כעת נעבור להשוואה בפרטי אופן הבריאה בשני הסיפורים :

סיפור השני	סיפור הראשון
ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים (ב,ד).	בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ (א,א).
ביום עשות ה' אלהים (ב,ד) שתי השמות 'ה' אלהים' מוזכרים בסיפור השני.	בראשית ברא אלהים (א,א). רק שם 'אלהים' מוזכר בסיפור הראשון.
כי לא המטיר ה"א על הארץ (ב,ה). העולם מאוד יבש, אין מים.	מרחפת על פני המים (א,ב). המים מכסה פני האדמה.
וייצר ה"א את האדם עפר מן האדמה, ויפח באפיו נשמת חיים (ב,ז). = בריאת אדם. ויקח אחת מצלעותיו, ויבן את הצלע (אשר לקח מן האדם) לאשה, ויבאה אל האדם (ב,כא-כב). = בריאת חוה.	ויברא אלהים את האדם בצלמו, בצלם אלהים ברא אותו, זכר ונקבה ברא אותם (א,כז). [רמב"ן על בראשית א,א : אין אצלנו בלה"ק בהוצאת ה'יש' מ'אין' אלא לשון 'ברא'.] אלהים בורא יש מאין זכר + נקבה, בצלמו (= עם כח המשכיל, לפי הבנת הרמב"ם).
על כן יעזב איש את אביו ואת אמו, ודבק באשתו, והיו לבשר אחד (ב,כד). [במלים אחרות, מכיון שהאשה היא חלק מהאיש, 'צלע' שנלקחה ממנו, כדי לחזור לשלמות, על האיש להנשא לאשה].	ויאמר להם פרו ורבו (א,כח).
איסור אכילה מעה"ד טו"ר (ב,יז).	כל עשב\פרי לאכלה (א,כט). כל חיה\עוף\רמש לאכלה (א,ל).

שאלה :

אלהים אמר (ב,יז) : "וימעץ הדעת טוב ורע, לא תאכל ממנו. כי ביום אכלך ממנו, מות תמות". והנחש אמר (ג,ד-ה) : "לא מות תמתון. כי ידע אלהים, כי ביום אכלכם ממנו, ונפקחו עיניכם, והייתם באלהים ידעי טוב ורע".

רואים אנחנו שלא מתו בסוף, כשאכלו מפרי העץ. אז הנחש 'צדק' ? גם, למה לא רצה אלהים שייפקחו עיניהם של אדם וחווה ?